

A feladatot és az ennek megfelelő szervezetet a következő módon lehetne meghatározni:

A kiemelt zöldfelületeket - körülbelül 500 hektárt - és a fővárosi jelentőségű utcák fasorait - kb. 60.000 sorfát egy központi kertészeti szervezetnek kellene fenntartania. E központi szervezet felkészültségénél fogva - megrendelésre - vállalhatja kerületi feladatokat is. A parképítés üzleti vállalkozásként leválasztható. A parkfelújítást azonban a központi szervezetnek kellene végeznie, mert ez alig különíthető el a fenntartástól. A központi kertészet nonprofit vállalkozás lenne, költségvetésből működne, mert szolgáltatásait nem árutermelésként végezné.

A 125 éves Fővárosi Kertészet tehát jelentős sorsfordulóhoz érkezett. A Fővárosi Önkormányzaton múlik, hogy mit hoz ez a sorsforduló. Nem tehetik tönkre a kertészetet, mert ezzel 125 évvel utaznának vissza a múltba, s nincs az a pénztelenség, amely erre mentséget adna. Nem szabad elfelejtenünk, hogy egy város rendezett, vonzó képét legolcsóbban az ápolat növényzettel lehet megteremteni, nem beszélve most a növényzet elsőrendű közegészségügyi és esztétikai jelentőségéről. Az sem hagyható figyelmen kívül, hogy a Fővárosi Kertészet legnagyobb kincse a meglévő szakmai-szellemi kapacitás.

Bízom a bölcsességben, amely a 125 éves Budapesti kertészetet nem ítéli pusztulásra hanem megadja neki az újjászületés lehetőségét.

Budapest, 1992. július

A ZÖLDFELÜLETGAZDÁLKODÁSRÓL (Beszélgetés Radnóczy Péterrel, a Fővárosi Polgármesteri Hivatal főelőadójával)

Illyés Zsuzsa: Kevés polgármesteri hivatalban találunk zöldfelületekkel, illetve környezetvédelemmel foglalkozó szakembereket. Budapest kerületeinek többségében vannak szakemberek, de talán a Fővárosi Önkormányzatnál dolgozik legrégebben az a táj- és kertépítésmérnök, akül sokan főkertésznek gondolnak. Mióta is dolgozol hivatalnokként, és mi a feladatod?

Radnóczy Péter: 1987 óta dolgozom az azóta többször átszervezett Közmű Ügyosztályon. Kezdetben - mivel több megüresedett munkakört söpörtek össze számomra - a fővárosi temetők, közparkok, a köztisztasági és kéményseprési feladatok egy része tartozott hozzám. Ma már tisztán a kertészeti felada-

tokkal foglalkozom, mint főelőadó. Tehát nem én vagyok a főkertész, de ilyen tisztség nincs is a polgármesteri hivatalokban. A kertészeti hivatalok és a főkertészség ugyanis több mint harminc éve nem léteznek. Azonban a városi kertészeti vállalat, illetve a közterületeket gondozó szocialista nagyvállalatok tevékenysége a szakszerű fenntartással és az egységes ápolási normákkal bizonyos értelemben helyettesítette a hivatalt.

Illyés Zsuzsa: Később felálltak az önkormányzatok és megalakultak a szakbizottságok. A kertészeti nagyvállalat eredeti monopolhelyzete az erősödő magánvállalkozásokkal egyidőben úgy látszik, véglegesen eltűnt. Ki felügyeli ma a települések parkjait, zöldfelületeit?

Radnóczy Péter: A mindennapos teendőket a polgármesteri hivatalok szakemberei látják el; a fejlesztésekről és pénzeszközökről a képviselőtestületek döntenek. Budapesten a helyzet azzal bonyolódik, hogy a kerületek mellett a Fővárosi Önkormányzat is felügyel bizonyos területeket, és igyekszik egy egységes, az egész várost átfogó koncepciót érvényesíteni. Sajnos saját tapasztalataim alapján azt kell mondanom, hogy a hivatalnokok és képviselők tevékenysége nagyon kevésbé épül össze, a gyakorlatban szinte nincs is átjárás a két tábor között. A hivatalnoki felterjesztések csak hosszadalmas út után juthatnak a testület elé; a szakbizottságokban, ahol a döntések születnek, nem mindig vannak ehhez a kérdéshez is értő szakemberek. Azt kell mondjam, a képviselők kevésbé támaszkodnak a hivatalnokok szakértelmére, és arra a tapasztalatra, amit a mindennapi munka során szereztek.

Illyés Zsuzsa: Egy rendezési terv készítése kapcsán mi is tapasztaltuk, hogy a hivatal és a képviselők között az egyetlen átjárási lehetőséget a tervező személye jelentette.

Radnóczy Péter: Ez új feladat a tervező számára. Hogy mennyire tudja a közvetítő szerepet felvállalni, persze alkat kérdése is. Érdekes, hogy a Margitsziget rendezési tervének kapcsán éppen az építésztervező volt az, aki ezt remekül csinálta! (Péterfia Borbála - BUVÁTI) Jelentősen elősegítette, hogy a főváros és a XIII. kerület között megállapodások szülessenek.

Illyés Zsuzsa: Miért, kié a Margitsziget?

Radnóczy Péter: Jelenleg még többnyire tisztázatlanok a tulajdonviszonyok, nem történt meg teljeskörűen a parkok tulajdonba adása. Budapest parkjait, és a fasorok közül a kiemelt jelentőségűeket a főváros tartja fenn. Ebből a helyzetből olyan lehe-

tetlen helyzetek adódnak, hogy amíg a főváros állja a fenntartás költségeit, addig a helyfoglalási díjából a kerület részesül, és nem kötelező ezt a parkra fordítania. Itt nem is a pénzről van szó, mert az önmagában nem is olyan jelentős, hanem arról, hogy a fenntartást és a bérbeadást más érdekeltség mozgatja, s ez sok visszassághoz vezetett és vezethet még. 1991-ben született az úgynevezett *vagyontörvény* (1991. XXXIII.) mely nyolc parkot nevesített, és utalt a főváros tulajdonába. Ahhoz, hogy ezek ténylegesen a főváros tulajdonába kerüljenek, vagyónátadó határozatra van szükség, és ilyen eddig csak három parkra született meg, ezek közül is csak egy jogerős.

Illyés Zsuzsa: Mekkora vagyont képvisel egy közpark?

Radnóczy Péter: A vagyónátadás csak a parkosított területre terjed ki, a létesítmények nem kerülnek átadásra. A parkok, zöldfelületek vagyónértéken való nyilvántartásáról egy 1992-ben született rendelet szól, mely 1994-ig ad időt az önkormányzatoknak arra, hogy a nyilvántartásukat felállítsák, és abba a parkokat értékükön vezessék fel. Tehát ez egy másik dolog, bár kétségtelenül összefügg az előzővel. A Belügyminisztérium egy kormányrendeletben szabályozta, hogyan kell a zöldfelületek nyilvántartását előkészíteni egy adatlapminta segítségével.

Ezzel kapcsolatban merül fel élesebben, milyen gondot okoz a főkertészség hiánya. Valakinek ugyanis el kellene döntenie, hogy melyik módszert használják az értékeléshez. Amikor a Belügyminisztérium ezzel foglalkozott, kértük, hogy mindjárt adják meg az értékelési módszert is, mert így elkerülhető lenne a vita, és országosan összehasonlíthatók lennének az adatok is. Ez elől azzal zárkóztak el, hogy az az önállóságot sértene, tehát kimaradt a módszer a rendeletről.

Később házon belül próbálkoztam, hogy ehhez hozzájáruljunk, mert ez nem kis pénz. Itt azt mondták, hogy a meglévő kevés pénzt inkább a fenntartásra fordítsuk, és ne adminisztratív célokra. A másik indok az volt, hogy jobb, ha nem határozzák meg a parkok értékét, mert olyan példa is volt már, hogy a befektető megvásárolta volna a parkot azért, hogy később beépíthesse. Ezért úgy gondolják, hogy ha csak névleges értéket kap, akkor nem teremtenek lehetőséget az ilyen esetekre.

Illyés Zsuzsa: Ha jól tudom, egy érvényes rendelet szerint a városi zöldterület forgalomképtelen, tehát nem eladható.

Radnóczy Péter: A 71-es és 72-es övezetbe sorolt területeket valóban nem lehet eladni. Ez alól kibúvót jelenthet az övezetmódosítás, az átminősítés. Ezért a főváros olyan rendeletet adott ki, miszerint Buda-

pesten övezetmódosítást csak a Fővárosi Önkormányzat Közgyűlése hagyhat jóvá. Ez a fék megnehezíti a zöldterület csökkentését.

Illyés Zsuzsa: Amennyiben a zöldterületek és a fák nem értékelődnek fel, illetve csak egy névleges értéken tartják nyilván őket, elvész az a lehetőség, hogy megfelelő értékű kártérítést lehessen követelni az óhatatlanul előforduló fakivágások és parkrongálások miatt. A jelenleg érvényes fapótlási kötelezettség szerintem neveltséges és nem működőképes. (Budapesten minden kivágott fa után átmérője 120-150 %-át kell kiültetni)

Radnóczy Péter: Amennyiben a zöldterület a valóságos értékén lenne nyilvántartva, ez az érték az amortizációképzésben is szerepet játszhatna. A parkfenntartás egyik rákfenéje éppen az, hogy az inflációs ráta ollója egyszerűen követhetetlen. Ha az 1990-es ráfordítást veszem 100 %-nak, akkor ennek idén csak 64 %-át tudom felhasználni parkfenntartásra. Ez meg is látszik a parkok állapotán. Tulajdonképpen a 70-es évek közepétől kezdődött meg az a folyamat, hogy a tanácsok nem tudták követni az inflációt. Ennek hatása egy darabig nem nagyon látszott, mert a parkokban voltak még tartalékok, de ezek most már teljesen kimerültek, és a romlási folyamat hatványozott sebességű.

Illyés Zsuzsa: Szerinted honnan lehetne a parkokra pénzt keríteni?

Radnóczy Péter: Én erre alapvetően három lehetőséget látok. A költségvetésből automatikusan el kellene különíteni erre egy meghatározott százalékot. Nyugaton ez 1-2 %. Budapest esetében legyen ez csak szerény 1 %, már akkor is jól járnánk, mert a jelenleg rendelkezésre álló összegnek ez is a kétszerese. Ebbe a képviselők azért nem mennek bele, mert félnek az automatizmusoktól; még a szociális területeken sem maradtak meg ezek a rögzített százalékok.

Illyés Zsuzsa: Itt nyilván a szakmailag megítélhető minimális összeg biztosítása lenne a fontos.

Radnóczy Péter: Igen, ez lenne az 1 %. Míg nyugaton 50-70 forintnyi valuta jut minden négyzetméterre, addig nálunk csak 11-12 forint.

A második forrás egy elkülönített kártérítési-kárpótlási pénzalap volna. Mikor valamit megrongálnak, elkopik a használat során, vagy egy fa kivágásra kerül - akár engedélyezett formában is - akkor az eszmei értékét meg kellene téríteni. Amennyiben engedély nélkül történik ilyesmi, ehhez jön még a szabálysértési bírság is, és persze pótolni kell a fát. Bécs önkormányzatának helyi rendeletei például erre

vonatkozólag nagyon szigorúak. Az engedély nélküli fakivágásért még börtönbüntetés is kiszabható.

Próbaképpen az úgynevezett Párkányi-féle módszerrel kiszámoltuk az Andrassy úti ostorfák értékét. Akkora összeget kaptunk (600-800.000 Ft), hogy sokan azt mondták, ennek nincs is értelme, mert ezt senki nem tudja megfizetni. Szerintem az Andrassy úti fasornak tényleg szinte megfizethetetlen az értéke, és kell is, hogy ez visszatartó erő legyen.

A harmadik forrást az említett helyfoglalási díjak közvetlenül parkfenntartási célra fordítása jelentené. Persze ahhoz, hogy a pénzek befolyjanak, talpalni kell, ki kell építeni a felügyelői rendszert, a parkőröket nem is említve, mert ma csak a szomszédok jóindulatán, illetve a lakosság éberségén múlik minden.

Illyés Zsuzsa: Az elmondottak alapján rendkívül türelmesnek tűnsz. Miben bízol, mit szeretnél a közeljövőben megvalósítani?

Radnóczy Péter: Összehívtam egy csapatot, hogy hogyan lehetne a Kertészeti Hivatalt felállítani. Sokakat megkerestem. Az kristályosodott ki belőle, hogy amíg a hivatal nem tud felállni, addig ne legyen főkertész sem. Amíg nincsenek megfelelő jogosítványok és pénzeszközök, csak lejáratódna ez az intézmény.

A házon belül most viszont egy új alosztályt hozunk létre. Arról van szó, hogy mindenki, aki a zölddel így vagy úgy foglalkozik (természetvédelem, erdészet, közpark), a Környezetvédelmi Ügyosztályon belül a Zöldfelületgazdálkodási Alosztályba kerülne. Ez nem a klasszikus értelemben vett Kertészeti Hivatal lesz, de talán ésszerűsíti a dolgokat.

A közelmúltban egy olyan társulás, vagy egyesület alapjait raktuk le, mely reményeim szerint a képviselők és a hivatalnokok közti bizalmatlanságot lesz képes áthidalni. Minden környezetvédelemmel és zölddel foglalkozó hivatalnokot és képviselőt meghívtunk a kerületekből és a fővárosból. Az első találkozás már megvolt. Remélem, ez a kezdeményezés a későbbiekben életképes működése révén lehetővé teszi a szakmai érvek megértését és a városon belüli összehangoltságot. Sokat várok attól, hogy szakmánk aktivizálódik olyan területeken is, melyeket eddig még nem érintett. Többek közt a szabványokra, az irányelvekre gondolok. Mondok egy példát: a közművek fektetésére vonatkozó előírások arról szólnak, hogy milyen távol kell essen a fa a vezetékektől. Egy meglévő utca esetén ez a szabvány jogszerű fakivágásokhoz, illetve a fák gyökereinek kíméletlen átvágásához vezethet. A megindult közműfejlesztések számos példát szolgáltatnak erre. Szerintem ezt meg kellene fordítani; egy meglévő fásor esetében azt kellene szabályozni, hogy milyen távol kell mennie a fától a közművezetéknek.

A hivatalokban és a végrehajtó apparátusokban is elenyészően kevés a kertész. Többeknek kellene vállalniuk és felkészülniük az ilyen tisztségekre. Úgy tűnhet, hogy az utóbbiak szakmánk kevésbé látványos oldalához tartoznak, de ezek nélkül nem teremthető meg egy szakma valósága sem.

(Budapest, 1993. június 24-én)

Buella Mónika **SZEGED FEJLŐDÉSE AZ ALFÖLDI TÁJBAN** **(részletek)**

Szeged élete a múlttól egészen napjainkig elementárisan kötődött a vízhez. A Tisza és a Maros torkolatának kedvező adottságai kínálták a lehetőséget a megtelepedésre.

A táj karakterét akkoriban a síkságon lomhán szétterülő Tisza határozta meg, amely a vízjárástól függően hol előntötte az Alföldet, hol pedig mocsaras, nádas zombékokkal szegélyezve folyt tovább. Mindenféle közhiedelemmel ellentétben az Alföld felszíne akkor sem volt, és ma sem teljesen sík. A hegyi ember számára jelentéktelennek tűnő 4-5 méteres szintkülönbségek lehetőséget adtak arra, hogy a szabályozatlan folyó legmagasabb vízállásakor is max. 1 méterrel emelkedve száraz szigeteket hagyjon, ahol biztonsággal lehetett letelepedni. A vízjárta vidék halbősége, a legeltetésre alkalmas füves puszták biztosították a megélhetést. (A külterületi határokat tekintve Szeged legalacsonyabb pontja az Adria tengerszintje feletti 80 m, míg a legmagasabb 131 m.

A történeti kutatások a halásztanyák minden napjaitól indulnak, ahol a halászat mellett tűzokra, gémre, kócsagra, vadlúdra, vadkacsára "madarászva" éltek a vízivilág különös, nehéz életét. (Halász, vadász, madarász - éhenkórász, kaparász) - mondja a szegedi gúnynóta.) Fehér-tó, Baktó, Ballagi-tó, Maty ere, Szillér ere, Annus ere, János ere, Sebesfok, Kis-Tisza, Tompai-Tisza, Öreg-Tisza és a Maros vízjárása hozta létre a vidéken a tankát, morotvát, kopolyát, hattyast, csöppörkét, s még ki tudja, mennyi elfelejtett szót, amellyel az ideiglenes vizeket illették.

A mai Szeged ősi halásztörzsének élete egy tiszaparti szigeten kezdődött, s akár itt is végződhetett volna, ha nincs a só. Az Erdélyből az Alföldre irányuló kereskedelem fő közlekedési és szállítási útvonala volt a Maros, amely a legnagyobb mellékfolyóként Szeged határában, Tápé alatt ömlött a Tiszába. A